

נפש עירומה

הרהורים בעקבות המיצב של אליקו נר-גאון "הבן של שמעון הספר"

חלל-מספרה

סף הדלת החוצץ בין רחבת המבססה הישנה ומוכת העזובה בקיבוץ בית השיטה לבין התערוכה שהקים אליקו נר-גאון במבנה הנטוש שבמרכזה, מסמן רגע של מעבר בין עולמות. הכניסה דרכו לוקחת אותנו מנקודת זמן אחת לאחרת, יוצרת חוויה של זמן ומקום שונים.

התערוכה "המספרה של שמעון" ממוקמת בחלל מלבני, על חלונותיו תלויים וילונות ישנים, והוא מואר בתאורת פלורסנט לבנה. במרכז החדר ניצב כיסא ספר אופייני לשנות השבעים, מולו מראה גדולה שנשענת על כן ציור, ולצידה מונחים אביזרי ספרות: מספריים, תערי גילוח, מסרק פלסטיק, מכלי ספרי, רולים צבעוניים, סיכות מתכת ובקבוקי זכוכית לניקוי ולחיטוי. עוד בחדר במה עשויה קרמיקה לבנה וכיור חפיפה. בארונית בית מרקחת סמוכה מסודרים בקפידה כלי גילוח, בשמים ולקיס. את המראה משלימים כיסאות בריפוד דמוי עור, סדוק מעט משימוש, מתקני וינטג' לייבוש שיער, שולחן אליפטי ועליו חפיסת KENT, מאפרה עם בדלי סיגריות וחבורות לעיון. האוויר ספוג בריח של מי קולון וספרי שיער, וברקע מתנגנת מוזיקה ברוח שנות השבעים.

נר-גאון נושף בגחלי הזיכרון ומעביר את הצופה לממד אחר. הוא סוחף אותנו לשוטטות בעולם של "זמן משוחזר", כפי שתיאר מרסל פרוסט ברומן הגדול שלו *בעקבות הזמן האבוד*, שבו העבר מתעורר לחיים, הזמן מאבד ממשמעותו הכרונולוגית והופך לחוויה נפשית, חושית ותחושתית.

לשחזר את הזמן

נר-גאון מספר כי בילדותו סבל מדיסלקציה ומהפרעות מוטוריות: "עד כיתה ג' לא ידעתי לשרוך נעליים, לא הכרתי את לוח הכפל, המספרים שנאספו מתחת לקו בפעולת החילוק נראו לי כמו אשכול ענבים, ובמשחקי כדורגל הייתי בועט את הכדור לכיוון הלא נכון". בשל היותו אחר, שונה מילדים אחרים, לא רווה נחת. הקושי של המשפחה להתמודד איתו התבטא בהתפרצויות זעם מצד אימו ובהצקות מצד אחיו. הוא נפלט ממערכת החינוך בגיל צעיר, והמספרה של אביו, שהחל לעבוד בה כשוליה, הייתה בעבורו מקום מפלט. "אבא היה היחיד שהבין אותי, שהיה בעדי, שקיבל אותי", הוא נזכר. במרחב המספרה הוא הגיש קפה וחפץ שיער, אך גם שמע לחישות אסורות ורכילויות דביקות של נשים וגברים, ונחשף לנוכחות המהפנטת של אביו, שלקוחות המתינו למוצא פיו.

השם "הבן של שמעון הספר" מותיר שאלה פתוחה: האם התערוכה עוסקת בשמעון או בבנו? האם מדובר במחווה של נר-גאון לאביו או בניסיון לברר את זהותו שלו? האם זהו ניסיון לשחזר זיכרון ילדות או הצגה של נקודת מבט מאוחרת, מדומיינת? נר-גאון אינו קובע עמדה. הוא מזמין את הצופה לנוע בחופשיות בין חלקי התערוכה ובין הזמנים, ולבחור נקודת מבט.

צילום-בימוי

נר-גאון מתפקד בפרויקט הנוכחי כצלם-במאי, ועבודתו מתחילה הרבה לפני שהוא לוחץ על כפתור המצלמה. הוא מכיר את כל הסודות הקטנים של מלאכת הספירות – כיצד מעמלנים את הסינר, כורכים אותו בתנועה סיבובית סביב צוואר הלקוחה, מטים את ראשה לאחור, חופפים את השיער ומייבשים אותו. את הסודות האלה הוא מיישם בפרקטיקות בימוי שהכיר כששימש ספר בתעשיית הסרטים בארץ ובחו"ל: מארגן את זירת הצילום לפרטיה ודואג לאטמוספירה מתאימה, מלביש את השחקנים ומציב אותם בסצנות שתוכננו מראש. בה בעת הוא גם מותיר מרחב פתוח לרגע הצילומי שבו עשויה להתרחש סצנה לא צפויה.

בתצלומים המוצגים בתערוכה נר-גאון הוא אותו ילד המתבונן באביו בהערצה ובחמלה. הוא מנסה לפענח את הפער שבין האב הספר הבטוח בעצמו במקום העבודה לבין האב הכלוא בזוגיות סדוקה ושותקת בבית. הפער הזה שב ומבליח בתיאור של מציאות סוריאליסטית, וברמיזות לזמנים אחרים ולסצנות מתולדות האמנות.

התצלומים מתפקדים כ"תערוכה בתוך תערוכה". אנחנו נלקחים באמצעותם לשעות הדמדומים שלאחר סגירת המספרה, שבהן המקום המוקפד והמואר משנה את פניו והופך לזירה מדומיינת של עולמות אחרים ושל פנטזיה ארוטית, כתחליף לכמיהה להיות גבר מוערך ונאהב. שם, מאחורי הקלעים, נחשפים סימני הזמן גם באמצעות הגוף המצולק והלאה, הקורא תיגר על מושג היופי. געגוע, אהבה וכאב מתערבלים זה בזה, ונרקמים לפרויקט שמחבר בין זיכרונות וסיפורים, בין ילד שמביט במבט מכמיר לב על אביו לבין הילד שבגר והפך לאמן מצליח.

עירום בעיני עצמו

מרכיב משמעותי נוסף בהפקה הוא בעבודה עם אנשי הצוות והשחקנים, רובם חברי המקום וקיבוצים בעמק וללא הכשרה במשחק. נר-גאון מעניק להם הצצה אל עולמו הכמוס, והם משיבים לו מחווה כנה משל עצמם, ומשילים שכבות של רגשות ובגדים. הללו הופכים לעירום הרוחני שלו, וכך, בחפיפה המוחלטת שבין חיים לאמנות, הופכת התערוכה על תחנותיה למסע פנימה, לתוך עצמו; מהלך מתמשך שנבנה נדבך אחר נדבך עד לרגע שבו ממש ודמיון הופכים לאמת אחת.

חלקי התערוכה השונים – מיצב המספרה, התצלומים ואחורי הקלעים (שבהם מוצגים אביזרי הצילום) – מסייעים לנו לנוע בין הזמנים, הזיכרונות ונקודות המבט. הם גם מחדדים את הכנות האמנותיות של נר-גאון שמחייבת אותו להיחשף כדי לגעת במרחב אינטימי, מודחק ואסור.

יניב שפירא

אוקטובר 2025

תודות:

הדפסת הצילומים:	SBY Art - שבח בן יהודה
פסקול:	דן פלד
שיבארי:	רומן קזרנובסקי
עיצוב הזמנה:	גולן נר-גאון
עיבוד תמונה:	ניר אלון ערן אקרמן

תודה מיוחדת:

אשר כהן | גלי פרח | מאור משולם | רזיה בן גוריון | עידו פרבר | הדר יונתי | זוהרה דאי
נעמי סוויד | אפרת אריאל | עופרה סינטו | נטליה נסטרוב | עומר שפר

תודה לשותפים לדרך:

יובל גלעד | עומר עזריאל | אפרת דרור | עדה שפר | עופר פרח | ליאת עשת | מכון
שיטים | דורון שפר | מרימי גולדשמיט | יהודית שריג

תודה רבה לקיבוץ בית השיטה ובמיוחד לצור אדך, מנהל הקהילה, שתמכו בי ובאמנות שלי
ואיפשרו לי את המרחב האמנותי שלי בעשר השנים האחרונות. תודה על שהעניקו לי בית
חם ולב אוהב.

ובמובן ללאה, אשתי היקרה

אליקו נר-גאון